

або допомогою захисника, що підтверджено статтею 42 КПК України. Але це не означає, що він має право давати неправдиві показання.

Права підозрюваного не повинні надавати йому переваги перед іншими учасниками кримінального процесу та можливості уникнення відповідальності за вчинений ним злочин. Ми вважаємо, що підозрюваний має право відмовитись давати показання, проте якщо він не користується цим правом, то його показання мають бути правдивими. Адже лише за таких умов можлива реалізація принципу рівності усіх учасників кримінального процесу перед законом та судом.

УДК 343.98:343

СТАТУС ОСОБИ, ЩОДО ЯКОЇ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО АБО ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ, НА СУДОВІЙ СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Патик А.А., к.ю.н., викладач кафедри досудового розслідування злочинів
ННІПФПСКМ НАВС

На сьогодні ми є свідками адаптації нещодавно прийнятого Кримінального процесуального кодексу України. Вочевидь, основні зміни та реформи в ньому направлені на оптимізацію забезпечення та захисту прав людини, а особливо осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності. Безперечно ці зміни обумовлені обранням нашою державою політичного курсу на інтеграцію до Європейського союзу і наближення українського законодавства до норм європейського права, зокрема до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, підписаною 1950 року країнами-членами Ради Європи та Україною вже 09.11.1995 р. у м. Страсбурзі.

Однак, як і будь-який щойно прийнятий законодавчий проект, Кримінальний процесуальний кодекс України не є досконалим і потребує певних уточнень та доопрацювань, які обов'язково найближчим часом знайдуть своє відображення у вигляді змін та доповнень до його норм. Проте зараз ці проблемні питання залишаються відкритими і потребують свого висвітлення та обговорення для подальшого їх вирішення.

Відповідно ст. 42 КПК України, обвинуваченим (підсудним) є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому статтею 291 цього Кодексу.

Цікавим є те, що термін «підсудний» використовується законодавцем у даному кодексі лише три рази: п.19 ч. 1 ст. 3 – обвинувачений (підсудний) є стороною захисту; ст. 42 – наведена вище; ч. 3 ст. 574 Центральний орган України щодо видачі особи (екстрадиції) – видача (екстрадиція) підсудних здійснюється Міністерством юстиції України.

По-перше, оскільки законодавець не надає тлумачення терміну «підсудний» у даному Кодексі, а подає його в дужках після терміну «обвинувачений», можна дійти висновку, що це тотожні поняття і, відповідно, підсудний користується правами та виконує обов'язки обвинуваченого у кримінальному провадженні.

По-друге, у ст. 574 КПК України термін «підсудний» використовується окремо від «обвинувачений», не зважаючи на те, що зміст його у кодексі не розкритий.

По-третє, мають місце сумніви щодо доцільності цього терміну у кодексі взагалі, оскільки він не виконує жодної функції. Вважаємо, що це своєрідний «апендикс» у даному законодавчому акті, в якому немає потреби і який необхідно «видалити».

Іншим відкритим питанням вважаємо визначення статусу особи, відносно якої направлено до суду не обвинувальний акт, а клопотання про застосування до неї примусових заходів медичного або виховного характеру (ст. 292 КПК України).

Відповідно ч.1 ст. 42 КПК України підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

По закінченню досудового розслідування підозрюваний набуває статусу обвинуваченого, якщо відносно нього направлено до суду обвинувальний акт. Однак, ситуація залишається не ясною щодо особи, відносно якої направлено клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Починаючи з четвертого розділу Кодексу в положеннях про судове провадження скрізь використовується категорія «особа, відносно якої направлено клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру». Поряд з цим, відповідно ст.ст. 500 та 512 КПК України судовий розгляд щодо вирішення клопотання про застосування таких заходів здійснюється згідно із загальними правилами цього Кодексу, тобто проводиться судово слідство, подаються інші клопотання, заперечення та інші процесуальні дії, для участі в яких зазначені особи наділяються певними процесуальними правами та обов'язками, а саме правами підозрюваного та обвинуваченого.

Так, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, користується правами підозрюваного та обвинуваченого в обсязі, який визначається характером розладу психічної діяльності чи психічного захворювання відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи, та здійснює їх через законного представника, захисника (ч.1 ст.506 КПК України).

Стосовно заходів виховного характеру, законодавець використовує категорію «неповнолітній обвинувачений» визначаючи порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру (ст. 497 КПК України), не зважаючи на те, що обвинувальний акт не направлявся, тобто особа не набула статусу обвинуваченого за правилами цього Кодексу. Таким чином виникає колізія або двоєке застосування однієї норми.

Враховуючи викладене, вважаємо за необхідне внести точність до положень Кодексу щодо статусу осіб, відносно яких направлено клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, а саме категорію «особи, щодо яких застосовуються заходи...» замінити на категорію «підозрюваний, щодо якого застосовуються заходи...», оскільки Кодекс наділяє цих осіб правами підозрюваного (обвинуваченого), обвинувальний акт не направляється, а рішення про застосування зазначених заходів може бути прийняте лише за умови встановлення судом обставин правопорушення та причетності до нього цієї особи. Тому, рахуємо за доцільне вважати особу підозрюваною доти, доки її вина не буде доведена і суд не прийме ухвалу про застосування зазначених заходів медичного і виховного характеру.

ЗНАЧЕННЯ МОРАЛЬНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Дідух М.М., викладач кафедри психології та педагогіки ННПП НАВС

*«...нравственным началом, как мне кажется, принадлежит в будущем первенствующая роль в исследовании условий и обстановки уголовного процесса...»
А.Ф.Кони*

В процесі розбудови правової держави, одним із головних напрямків діяльності владних структур є закріплення правопорядку, що на пряму залежить від того, наскільки юридичні норми, які діють у суспільстві, відповідають принципам моралі.

Актуальність питання моральності в кримінальному процесі обумовлено специфікою діяльності, де іноді в гострих стресових, конфліктних ситуаціях вирішуються доленосні питання – викриття винних, притягнення їх до